

TOKÁR GÉZA

A SZLOVÁKIAI MAGYAR POLITIKAI MOZGÁSTÉR VÁLTOZÁSAI

Egy közösség súlya a politikai érdekképviselésének gyakorlati lehetőségeitől is függ. Az viszont, hogy pontosan milyen lehetőségei vannak a felvidéki magyar közegnek, mind a közösség körében, mind pedig az eseményeket távolabbról szemlélő Magyarországon folyamatos viták tárgyát képezi. Az elmúlt években alapvető változások figyelhetők meg a szlovákiai politikai térben: felbomlott a hagyományosan értelmezhető, jobb-baloldali felosztású keretrendszer; állandósulni látszik a magyar érdekképviselő politikai megosztottsága; a nemzetiségi vonzatú témák pedig fokozatosan a háttérbe szorúlnak ahelyett, hogy a pártok egymással versenyeztetnék koncepcióikat.

Emellett Szlovákia politikailag is instabil állapotba került. A Ján Kuciak oknyomozó újságíró gyilkossága miatt bekövetkező politikai válság csak kielezte a véleménykülönbségeket a kormánypártok között, Robert Fico 2018 márciusában bekövetkezett lemondása és a gyenge választói felhatalmazással rendelkező Pellegrini-kormány megalakítása pedig előjelzi, hogy a szlovákiai pártok kölcsönös viszonya tovább destabilizálódhat.

Jelen írás célja, hogy rámutasson a politikai érdekképviselő mozgásterének lehetőségeire és korlátaira, különös tekintettel a szlovák etnikai pártok hozzáállására a magyar témákhoz – valamint a magyar témákat felkaroló pártokhoz, továbbá elemezze a magyar választókat megszólító két párt, az MKP és a Most–Híd pozícióit.

Az írás keretein belül röviden áttekintem az önálló Szlovákia politikai fejlődését, összefoglalásra kerül, milyen szövetségi viszonyok alakultak ki a magyar párt(ok) között 1993-tól napjainkig, szemügyre veszem a relevánsnak számító politikai pártokat és azok kapcsolatait a magyar politikai képviselettel, végül pedig azonosítom az MKP és a Most–Híd aktuális mozgásterét. Szó esik azokról a kulcsfontosságú, kisebbségi vonzatú ügyekről is, melyek várhatóan kiemelt figyelmet jelenthetnek majd a rövid és hosszú távú politikai alkuk megkötésénél, végeredményben az érdekképviselő hatékonyságára vonatkozó konklúziók is levonhatóak.

Az értekezés keretén belül feltétlenül érdemes tisztázni, mit értek politikai mozgáster alatt. A fogalom valójában a magyar pártok gyakorlati érdekképviselési lehetőségeit és

korlátait takarja, különös tekintettel arra a közegre, melyben a pártok ténykednek. A szűk mozgástér azt feltételezi, hogy egy párt nem képes élni az érdekérvényesítés eszközeivel vagy a politikai erő hiánya, vagy saját erőtlensége miatt, míg a tág mozgástér jelzi, hogy egy párt akár több csatornán keresztül és alternatív módszerekkel is képes átültetni a gyakorlatba a számára fontos ügyeket. Azaz a politikai mozgástér értelemszerűen tágabb, ha az adott párt mérhető társadalmi támogatottsággal rendelkezik, ott van a parlamentben, illetve megfelelő csatornák állnak rendelkezésére az akaratának érvényesítéséhez az adott politikai közegben.

Szlovákiai magyar politikai mozgástér 1993-tól 2016-ig

A dolgozatnak nem elsődleges célja, hogy részletes történeti visszatekintést nyújtson Szlovákia politikai történetébe, ugyanakkor érdemes tudatosítani, hogy a magyar etnikai pártok szerves részét képezik a szlovákiai pártrendszernek és aktív közéleti-politikai szerepet játszottak az ország életében, beleértve a rendszerváltást és az első szabad választásokat.

A Független Magyar Kezdeményezés (FMK) illegális polgári és politikai szerveződés 1989. november 18-án alakult Vágsellyén, részt vállalt a rendszerváltásban és a pozsonyi kommunistaellenes tüntetések szervezésében, később pedig a Nyilvánosság az Erőszak Ellen (VPN) listáján indult az akkor még kétkamarás törvényhozás választásain.¹ Az Együttélés Politikai Mozgalom 1990. március 31-én tartotta meg alapító kongresszusát – felvállalóan kisebbségi érdekeket képviselő pártként² –, a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom (MKDM) pedig szintén 1990 elején formálódott meg, elvetve a szlovák kereszténydemokrata KDH altagozataként való megalakulás ötletét.³ A három magyar párt a következő nyolc év meghatározó politikai érdekérvényesítő platformjaként működött, azonban lehetőségeiket erőteljesen behatárolták a szlovákiai választási rendszer jellegzetességei. A kisebbségi mandátumok hiánya, a három, majd öt százalékra emelkedő választási küszöb belső koalíciókötésre és hálózatosodásra motiváltak. A magyar pártok egymásra utaltságát tovább fokozta, hogy az etnikai törésvonalak és a mečiarizmus közepette felerősödő, nacionalista folyamatok miatt a szlovák pártok nem is tekintették prioritásnak a magyar politikai elit többségbe való integrálását. Emellett a magyar pártok és választók számára hangsúlyos magyar vonatkozású, kisebbségvédelmi elemek a szlovák pártok túlnyomó

1 Sándor Eleonóra: A rendszerváltás magyar szemmel. In: Fazekas József – Hunčík Péter (szerk.) *Magyarok Szlovákiában (1989–2004)*. Fórum Kisebbségkutató Intézet – Lilium Aurum Kiadó: Somorja – Dunaszerdahely, 2004.

2 Duray Miklós: *Önrendelkezési kísérleteink*. Méry Ratio: Somorja, 1999.

3 Huszonöt éve alakult meg az MKDM. *Új Szó*, 2015. február 13. Letöltés helye: ujszo.com; letöltés ideje: 2017. 11. 30.

részének programjából teljesen hiányoztak, vagy általánosságok szintjén szerepeltek. A szlovákiai pártok kisebbségi programjának hiánya tovább fokozta az igényt az önálló, etnikai pártokon alapuló szlovákiai magyar érdekképviselet kialakítására, ez a kínálati hiány pedig az elmúlt évtizedben tovább erősödött.⁴

Miután az ország lakosságának mintegy tíz százalékát kitevő magyar szavazóbázis potenciálja véges, a számbeli korlát előrejelezte a különféle választási koalíciókat, melyekre több gyakorlati példát is találhatunk áttekintve az 1990-es évek utáni választásokat.⁵ 1990-ben az MKDM és az Együttélés indult koalícióban, miközben az FMK jelöltjei a VPN listáján kaptak helyet. Két évvel később, 1992-ben az MKDM–Együttélés koalíció mellett az MPP önállóan indult, így nem jutott be a törvényhozásba, majd 1994-ben a három releváns magyar etnikai párt megalkotta az egységes Magyar Koalíciót. A hárompártiság végét az 1998-as, mečiari választási reformra válaszként adott formális összeolvadás hozta el 1998 június 21-én. A háromszereplős koalíciók számára megemelt, tizenöt százalékos választási küszöb kikerülése következtében megalakuló Magyar Koalíció Pártja önálló pártként került be a parlamentbe, s lett egy évtizedre releváns politikai szereplő a szlovákiai politikában. A Bugár Béla (MKDM) elnöklésével ténykedő párt az 1998-as választások után tagjává vált a demokratikus szlovák koalíciónak, majd 2002-ben a második Dzurinda-kormány idején is kormánytényező maradt. Az érdekvégyesítés gyakorlati hatásait a kormány szerep és az erős parlamenti jelenlét (15, majd 20 mandátum) is erősítette, a pártok közötti alkuk eredményeképp történhetett meg többek között az, hogy kialakult a kisebbségekért és régiófejlesztésért, később a kisebbségekért felelős miniszterelnök-helyettesi poszt, újjáépült a Párkányt és Esztergomot összekötő Mária Valéria híd, valamint megalakult az ország első magyar felsőoktatási intézménye, a Selye János Egyetem.

Az egységes magyar érdekképviselet a 2006-os választások után indult bomlásnak. 2006-ban az MKP 11,68 százalékos eredménnyel ugyan a legjobb szavazatarányt érte el története során, húsz mandátumát pedig megtartotta, Robert Fico előretörése és a nemzeti-populista-baloldali Smer-SNS-HZDS-kormány megalakulása egyben azt jelentette, hogy a párt nyolc év elteltével elveszítette kormány szerepét. A belső feszültségek eskalálódása 2007 márciusában Bugár Béla pártelnök leváltásához vezetett, akit Csáky Pál váltott a pártelnöki tisztségben. A belső konfliktusok kicsúcsosodásaként, 2009. június 30-án több, az MKP-ból távozó politikus és néhány szlovák nemzetiségű politikus vezetésével megalakult a szlovák-magyar együttműködés gondolatát hangsúlyozó Most–Híd.

4 Menšiny strany netrápia. *Sme*, 2002. szeptember 4. Letöltés helye: www.sme.sk; letöltés ideje: 2017. 10. 30.

5 Bővebben: Rákóczi Krisztián: A szlovákiai politikai rendszer alakulásának áttekintése. In: Harrach Gábor – Rákóczi Krisztián: *Külön utakon. Adalékok a felvidéki magyarság 2009 utáni politikatörténetéhez*. Budapest, 2017.

A kétpárti versengés hangsúlyozottan ideológiai dimenziót öltött, míg a Most–Híd saját magát a józan kompromisszumokra hajlandó, pragmatikus pártként definiálta, addig az MKP hangsúlyosabban a nemzeti és közösségi vonzatú témák felvállalásával igyekezett szavazókat szerezni. Az MKP programjának központi elemei a regionalizmus és a magyar közösségi érdekek képviselete⁶, míg a Most–Híd programja a Polgári Vízió 2016-ra épít, ami egyfajta hosszú távú koncepcióként igyekszik összefogni a tennivalókat több területen is, egyben igyekszik az etnikai-régiós célkitűzéseket meghaladó vállalásokat tenni.⁷

A két párt versengésének jellemzője, hogy elsődleges célcsoportjuk a limitált szlovákiai magyar választói réteg. Az eltérő pártstruktúra és régiós beágyazottság asszimetrikus helyzetet eredményezett az érdekképviseleti vonatkozásokban: az MKP sorozatban három parlamenti választáson (2010, 2012, 2016) sem tudta megugrani a törvényhozásba jutáshoz szükséges küszöböt, miközben a Most–Híd igen. Ugyanakkor a helyhatósági és megyei választásokon az MKP dominanciája és erőteljesebb jelenléte megmaradt.

Mozgástér a számok tükrében

A felvidéki magyar politikai képviselet erejét a parlamenti jelenlét kritériuma alapján három fő szakaszra különíthetjük el. Az első, 1990-től 1998-ig tartó időszakban az ad hoc kialakuló koalíciók hatásával is biztosított folyamatos parlamenti jelenlét hozzájárul ahhoz, hogy a magyar politikai elit a szlovákiai politikai élet biztos szereplőjévé váljon, ugyanakkor a tranzíció idején való, rövid ideig tartó FMK-s gyakorlati szerepvállaláson túl a magyar pártok nem tudták érdemben befolyásolni a döntéshozatalt kormányzati pozíciókból, s az a rövid időszak is a VPN-nel és a rendszerváltó szlovákiai értelmiséggel ápolat kapcsolatoknak köszönhető. A Vladimír Mečiar vezette HZDS pozícióinak erősödésével párhuzamosan szorult vissza a magyar pártok gyakorlati súlya a döntéshozásban, az 1994–98 közti időszakban pedig szerepük a demokratikus ellenzéki jelenletre korlátozódik.

Az 1998-as kormányváltás és a magyar politikai képviselet szerkezeti átalakulása révén az egységes MKP kormányzerepbe kerül, a második, 1998-tól 2006-ig tartó időszak jellemzője a stabil koalíciós jelenlét és a reformok iránti elkötelezettség, párhuzamosan a szlovák-magyar viszonyok enyhülésével. A magyar közösséget ebben az időszakban az ország jobboldali és nyugatos irányultsága letéteményesének tartják.

A harmadik szakasz a Híd megalakulását követően számolandó, 2009-től a felvidéki magyar képviselet nem csak hogy megosztottá vált, de a 2010-es választásoktól kezdve a

6 Az MKP választási programja (2016). Letöltés helye: www.mkp.sk; letöltés ideje: 2017. 12. 12.

7 Polgári Vízió 2016. Letöltés helye: most-hid.sk; letöltés ideje: 2017. 12. 12.

parlamentben is meggyengült a befolyása köszönhetően annak, hogy az önállóan induló MKP kívül maradt a törvényhozáson. A jelenség okait és a pártok támogatottságának változását több tanulmány is részletezi⁸, a Híd támogatottsága az elmúlt egy évtizedben csökkenő tendenciát mutatva, de az öt százalékos parlamenti küszöb fölött mozgott, köszönhetően a magyar etnikai szavazatoknak, valamint a vegyes lakosságú, etnikai határterületek szimpátiájának és a városi urbánus réteg támogatásának. A párt ugyanakkor lassan, de biztosan elveszíti a kiábrándult magyar szavazóréteget és a szövetségesi politikai átrendeződése, valamint a korábbi vezető szlovák politikusok fokozatos távozása miatt kérdéses, hogy képes-e megtartani hosszú távon saját szlovák szavazóit.⁹ Az MKP támogatottsága limitáltabb, a párt stratégiai célja az előző három parlamenti választáson a megfelelő számú magyar nemzetiségű etnikai szavazó megszerzése és az öt százalékos választási küszöb elérése volt. Ezen keretek között ugyanakkor a formáció már tíz éve nem tudja elérni az öt százalékos választási eredményt, ami komoly kérdéseket vet fel hosszú távon a párt önálló működésével kapcsolatban.

Választás éve	Elvesztett „magyar” szavazatok száma	Kieső magyar pártok	Parlamenti pártok	Koalíciós szerepkör	Magyar képviselők száma
1990	-	-	Együttélés- MKDM FMK	Igen (FMK)	4+14
1992	70 689	MPP	Együttélés- MKDM	Nem	14
1994	-		Magyar koalíció	Nem	17
1998	6587	MNMMJ ¹⁰	MKP	Igen	15
2002	-		MKP	Igen	20
2006	-	-	MKP	Nem	20
2010	109 638	MKP	Most–Híd	Igen	(7/14)
2012	109 484	MKP	Most–Híd	Nem	(9/13)
2016	105 495 2426	MKP MKDSZ ¹¹	Most–Híd	Igen	(9/11)

1. táblázat: A magyar érdekképviselet számokban

- 8 Harrach Gábor: A dél-szlovákiai választásstatistikák szociológiai és etnodemográfiai vonatkozásai. In: Harrach Gábor – Rákóczi Krisztián: *Külön utakon. Adalékok a felvidéki magyarság 2009 utáni politikatörténetéhez*. Budapest, 2017.
- 9 Bugárov Most je napriek vŕetkému najŕiadanejŕou stranou na Slovensku. *Denník N*, 2018. 01. 31. Letöltés helye: dennikn.sk; letöltés ideje: 2018. 02. 10.

A mozgástér és a politikai célkitűzések

A politikai eredményesség jelének legfontosabb kritériuma, hogy egy-egy pártnak a gyakorlatban miként sikerül átültetnie célkitűzései legfontosabb elemeit. A magyar közönség vonzatában érdemes megemlíteni, hogy az etnikai vonzatú témákat a szlovák pártok saját programjaikban csak érintőlegesen említik és ez a tendencia a kilencvenes évektől kezdve folyamatosan fennáll.¹²

A magyar etnikai pártok között meglévő programbéli kompatibilitásra alapozva tudott megalakulni 1998-ban az MKP, mely egyben saját politikai lehetőségeit is kiszélesítve 1997-ben a szlovák ellenzéki pártokkal is együttműködési megállapodást tudott kötni.¹³ Az egységes magyar képviselő programprioritásai és stratégiai célja között komoly szerepet kapott a földművelésügy és a mezőgazdasági témák felvállalása (a vonatkozó tárcát a magyar párt nem tudta megszerezni), a szlovákiai magyar felsőoktatás helyzetének rendezése, vagy az alkotmány preambuluma módosítása, mely azonban szintén kudarcra végződött. A kisebbségi nyelvhasználati törvény és a közigazgatási reform nem olyan formában került elfogadásra, melyet az MKP kívánatosnak tartott, a párt ennek ellenére a kormánykoalíció tagja maradt. A 2002-es, sorrendben második magyar szerepvállalással megvalósuló kormányzati ciklus némileg stabilabb helyzetben találta az MKP-t, köszönhetően annak is, hogy az SDL kiválásával ideológiailag is egységesebbé vált az együttműködés. A kormány szerep ellenére továbbra sem sikerült azonban érvényesíteni olyan hangsúlyos pontokat az MKP programjában, mint a beneši dekrétumok áldozatainak kárpótlása, vagy a közigazgatási struktúra módosítása. Megkezdte ugyanakkor 2004-ben a működését a komáromi Selye János Egyetem, a nevesítetlen földek ügyében pedig alkotmánybíróvási döntés született, az állam hatáskörén kívül.

A fő szlovákiai magyar politikai célkitűzések módosulása a megváltozott politikai körülményeknek tudható be: az MKP kormányon kívülre kerülése, majd az egységes érdekképviselet felbomlása és a Most–Híd megalakulása után a pártok nem csak a szlovák többség ellenében, hanem egymással szemben is meghatározták magukat. A parlamenten

10 Magyar Népi Mozgalom a Megbékélésért és a Jólétért, a gyakorlatban Vladimír Mečiar HZDS-ének marginális támogatottságú szatellitpártja.

11 Magyar Kereszténydemokrata Szövetség

12 Miroslav Kusý: Národnostné menšiny. In: Mesežnikov, G. (szerk.): *Volby 2002: Analýza volebných programov politických strán a hnutí*. Pozsony: Inštitút pre verejnú otázkú, 2002.; Poznáte volebné programy politických strán? Nájdete ich ťažko, ak vôbec. *Aktuality*, 2016. január 11. Letöltés helye: www.aktuality.sk; letöltés ideje: 2017. 11. 07.

13 Hamberger Judit: A Magyar Koalíció Pártja a szlovák kormányban. In: Fazekas József – Hunčík Péter (szerk.): *Magyarok Szlovákiában (1989–2004)*. Fórum Kisebbségkutató Intézet – Lilium Aurum Kiadó: Somorja – Dunaszerdahely, 2004.

kívül politizáló MKP 2010-től fokozatosan a magyar érdekképviselettel, regionalizmussal és az autonómiával kapcsolatos követeléseit helyezi az előtérbe¹⁴, míg a Most–Híd a Polgári Vízió 2016-ban összegzett programpontjaiban nem a regionalizmusra helyezi a hangsúlyt, hanem egy nemzetek feletti polgári koncepció létrehozására. A kisiskolák megtartása, a szlovák nyelvoktatás javítása, a gyakorlati kétnyelvűséggel kapcsolatos célkitűzések a vasúti, illetve hivatali nyelvhasználat terén, a nyelvtörvény összhangba hozása a gyakorlattal, illetve a kisebbségi érdekvédelmi intézmények hatásköreinek megváltoztatása és kiterjesztése jelölik ki a fő csapásirányokat. Ezek egy része megvalósul, miközben a programközpontság a Most–Híd kommunikációjának egy fontos eleme, a koalícióban való, pragmatikus alapon való részvétel kulcsfontosságú érve.¹⁵

A 2016-os átrendeződés magyar vonzatú következményei

Az MKP és a Most–Híd szlovák pártokkal való viszonyának kulcsfontosságú eleme, miként pozicionálják magukat a politikai környezetben. A két párt koalíciós potenciálját és a velük szimpatizáló formációkat 2016-ig annak függvényében tudjuk értelmezni, ha tudatosítjuk, hogy a szlovákiai politika kétpólusú módon fejlődött és egészen a 2016-os választásokig két nagy táborot is tudunk megkülönböztetni az ország politikai pártjait tekintve. A magyar politikai érdekképviselet a történelmi fejlődése révén jól azonosíthatóan az egyik, jobboldali-polgári blokk részeként azonosítható. A magyar pártok a rendszerváltás után saját magukat először a demokratikus irányultság képviselőiként, később a mečiari HZDS-ellenes blokk részeként határozták meg és az antidemokratikus értékek elutasítása mentén foglalnak állást, részben követve, de nem teljesen leképezve a jobb-baloldali törésvonalat.

Ennek a stratégiának a szellemében vált a Magyar Közösség Pártja 1998-ban a széleskörű, Vladimír Mečiart, a populizmust és a szélsőséges SNS-t elutasító koalíció részévé, valamint vállalt szerepet a 2002-es jobboldali-konzervatív-liberális koalícióban, mely már nélkülözte a baloldali SĎĽ-t. A populistá-nacionalista blokk a HZDS háttérbe szorulása után a Smer megerősödésével kapott új lendületet, s mivel a Smer, az SNS és a HZDS egymás természetes szövetségeseiként definiálták magukat, a magyar szavazók által támogatott pártok értelemszerűen a 2006-os, majd a 2012-es választások után is ellenzékbe kényszerültek. Míg az MKP a 2010-es választások óta nem is tagja a parlamentnek, a Most–Híd a

14 MKP: A szlovákiai magyar közösség megmaradásának és gyarapodásának intézményi feltételei, politikai programdokumentum, Pozsony, 2014.

15 Bugár: ez a kormány nem az ördögtől való. *Új Szó*, 2017. április 2. Letöltés helye: ujszo.com; letöltés ideje: 2017. 11. 30.

2010-ben megalakult, mindössze másfél évig működőképes Radičová-kormányban vállalt szerepet a jobboldali-liberális kormánykoalícióban.

Magában a szlovákiai politikában ugyanakkor alapvető átrendeződés figyelhető meg az elmúlt évtizedben: a klasszikus jobboldal pártjai felbomlottak, megszűntek létezni, helyüket populista, aktivista pártok vették át, a hagyományos jobb-baloldali szembenállás pedig elveszítette értelmét a domináns jobboldali pártok felbomlása és eltűnése miatt.

A 2016-os márciusi parlamenti választásokon a korábban egymagában kormányzó Smer a korábbiaknál sokkal gyengébb eredményt ért el és sajátos politikai patthelyzet alakult ki, melyből két alternatíva jelenthette a kiutat: az egyik a SaS – Egyszerű Emberek – Most–Híd – Család Vagyunk – Háló alkotta törekeny együttműködésre épített, a másik az SNS, a Smer, a Háló és a Híd kooperációját feltételezte. Tekintve a pártok ideológiai sokszínűségét, egyik alternatíva sem számolhatott egy ideológiailag egyszínű, kompatibilis és kiszámítható pártok alkotta együttműködés létrejöttével. A bizonytalan politikai körülmények között a Smer kihasználta helyzeti előnyét, stabilitását és viszonylagos súlyát a parlamentben, a választások után két nappal nyilvánvalóvá vált, hogy Robert Fico be tudja biztosítani több kisebb párt támogatását. A folyamat kicsúcsosodásaként mindössze tizennyolc nappal a március 5-i voksolás után már ki is nevezték az új kormányt – benne a Most–Híddal, a Hálóval, valamint a klasszikus baloldali-populista politikai közeg két szimbolikus pártjával, a Smerrel és az SNS-szel.

A Híd a lépést elkerülhetetlennek tüntette fel, mely szerint a bizonytalan környezetben nem kínálkozott más, az ország kormányának stabilitását garantáló megoldás. Ezzel együtt a gyakorlatban először fordult elő, hogy megszűnt a hagyományos választóvonal a szlovákiai párttáborok között és ad hoc, a korábbi csoportosulásokon átívelő együttműködés alakult több szlovákiai párt között is. Ez a kevésbé standard lépés megingatta az újonnan formálódott, nem a Smer-tábor részeként elkönyvelt Háló támogatottságát, a párt 2016 augusztusában a működésképtelenség szélére sodródott. Ugyanakkor a Most–Híd a hármaskoalíció stabil tagja maradt, jellemzően a tágabb politikai mozgástérrel indokolva saját szerepét, többek között a kisebbségek helyzetére, a Kisebbségi Kulturális Alap, valamint a régiófejlesztésre és egyéb kapcsolódó előnyökre hivatkozva.¹⁶ A történéseket az MKP a parlamenten kívül szemlélhette csak, miután a párt 4,04 százalékos eredménnyel ismételen nem jutott be a törvényhozásba.

16 A Szlovák Kormány Programnyilatkozata 2016–2020, Letöltés helye: www.vlada.gov.sk; letöltés ideje: 2017. 11. 05.

A 2018-as politikai válság és következményei

A 2016-ban alakult, harmadik Fico-kormány fennállása során legalább három komolyabb válságon esett át. Az év augusztusában a Háló szétesett, öt képviselője a Most–Híd frakciójába ült át, ennek következtében a közlekedési tárca is Bugár Béla pártjának hatáskörébe került – a koalíció ugyanakkor négyártiból hárompartivá változott. Andrej Danko, az SNS elnöke 2017 augusztusában váratlanul felmondta az érvényes koalíciós szerződést a párt minisztereinek kritizálására és ellehetetlenítésére hivatkozva, az ellentéteket szeptemberben rendezték.

A 2018 tavaszán bekövetkező, sorrendben harmadik szlovákiai politikai válság ugyanakkor jóval komolyabb hatást gyakorolt mind a kormánykoalíció, mind a politikai közeg stabilitására, egyben alapjaiban formálta át a magyarokat megszólító pártok koalíciós potenciálját és politikai mozgásterét.

2018. február 21-én máig nem teljesen tisztázott körülmények között otthonában meggyilkolták Ján Kuciakot, az *aktuality.sk* portál oknyomozó újságíróját, valamint menyasszonyát. Az esemény komoly felzúdulást váltott ki a társadalomban, különösen annak fényében, hogy Kuciak meggyilkolásának hátterében a Fico-kormányhoz fűződő szálakat lehetett felfedezni, többek között Robert Fico tanácsadója, Maria Trošková, valamint az olasz maffia kelet-szlovákiai agrártámogatásokat megcsapoló ága révén.

Az országban gyors egymásutánban több tömegtüntetésre is sor került. Az események következtében már február 28-án lemondott Marek Maďarič kulturális miniszter, március 2-án Pozsonyban 25 ezren, egy héttel később pedig országszerte több mint százezren vonultak összesítve az utcára, ezzel a bársonyos forradalom után zajló legnagyobb tömegtüntetésnek lehettünk a tanúi.¹⁷ A tüntetéseket koordináló Tisztességes Szlovákiáért mozgalom¹⁸ megfogalmazta a kormányfő és a belügyminiszter, valamint a rendőrfőnök távozásának a szükségességét. A válság kezelésében és kormánykörökben való lecsapódásában kulcsfontosságú szerep hárult az elzárkózó SNS és az ellenintézkedések fontosságát tagadó Smer mellett a Most–Hídra, amely napokig nem foglalt állást a kérdésben és március 12-i Országos Tanácshatározatához kötötte a további lépéseit.¹⁹ Ugyanaznap 12-én Robert Kaliňák belügyminiszter bejelentette lemondását, a Most–Híd éjszakába nyúló OT-ülése végén a Tanács megbízta a pártvezetést azzal, hogy tárgyaljon a koalíciós partnerekkel az

17 Slovensko zažilo najväčšie demonštrácie v histórii. V Bratislave bolo podľa odhadov 50-tisíc ľudí. *Denník N.*, 2018. 03. 09. Letöltés helye: dennikn.sk; letöltés ideje: 2018. 03. 10.

18 Kiska délután fogadja a Tisztességes Szlovákiáért kezdeményezés képviselőit. *Új Szó.* 2018. 03. 20. Letöltés helye: ujszo.com; letöltés ideje: 2018. 03. 20.

19 Bugárék döntöttek: Csak az előrehozott választások oldhatják meg a helyzetet. *Paraméter.* 2018. 03. 12. Letöltés helye: parameter.sk; letöltés ideje: 2018. 03. 12.

előrehozott választásokról. A megállapodás értelmében a Híd kilép a kormányból, amennyiben a tárgyalások nem járnak sikerrel.²⁰

Két nappal később, március 14-én Robert Fico lemondott miniszterelnöki tisztségéről, mire Bugár Béla a Híd határozatára hivatkozva bejelentette, hajlandó pártjával támogatni egy új kormány felállítását a három koalíciós partner, a Smer, az SNS és a Híd ismételt részvételével. A kormány lemondásának benyújtásával együtt március 15-én Peter Pellegrini, a Smer miniszterelnök-helyettese és egykori iskolaügyi miniszterének vezetésével egy új kormány kinevezésére kapott megbízást Robert Kiska államfőtől. A kormány átalakítása során elveszítette igazságügyi miniszteri tisztségét Lucia Žitňanská (Híd), helyére Gál Gábor került. A politikai krízis során a parlamenten kívüli MKP egyértelműen a kormány lemondása és az előrehozott választások mellett foglalt állást, míg a Híd a folyamatosság és a folytonosság szükségét hangsúlyozta, egyben viszont konfliktusba került mind saját szavazóival, mind pedig az ellenzéki pártok egy részével. A politikai krízis lezáratlanságát mutatja, hogy április 16-án Tomáš Drucker belügyminiszter bejelentette lemondását.

A politikai válság és annak kimenete több kérdést is felvetettek a magyar pártok szerepével kapcsolatban a szlovákiai politikában. A Most–Híd fellépése stabilizálta a koalíció helyzetét, egyben elidegenítette szlovák nemzetiségű politikusainak egy részét és nyilvánvalóvá tette, hogy Bugár Béla elsősorban a Smerrel és az SNS-szel való konstellációban képzei el a kormányzást.²¹ Ezzel párhuzamosan az MKP a támogatottsági mutatóinak stagnálása ellenére is egyeztetésekbe fogott a szlovákiai ellenzéki pártokkal, a kapcsolattartásra szolgáló csatornák erősödése pedig hosszú távon kilátásba helyezhet egy olyan eszközt, amivel a párt eddig nem élt – a választási koalíciót egy etnikai szlovák párttal.

A szlovákiai pártok és a magyarkérdés

Annak ellenére, hogy a szlovákiai politikai helyzet meglehetősen változékony, viszonylag könnyen azonosítani lehet azokat a releváns pártokat, melyek a szlovákiai magyarokat megszólító pártok potenciális partnerei vagy ellenfelei. A következőkben kísérletet teszünk arra, hogy a releváns politikai pártokat a kisebbségi témák kezelése és a magyar érdekképviselettel ápoltság alapján kategorizáljuk.

20 A határozat teljes magyar szövege: „A Híd Országos Tanácsa megbízza a párt vezetőségét, élén az elnökkel, hogy tárgyaljon a koalíciós partnerekkel az előrehozott parlamenti választások lehetőségeiről. Amennyiben ezek a tárgyalások sikertelenek lesznek, a Híd kilép a kormánykoalícióból. A Híd Országos Tanácsa egyben felhatalmazza a párt elnökségét azzal, hogy döntést hozzon a további fejleményekről anélkül, hogy újra összehívja az Országos Tanácsot.”

21 Lucia Žitňanská, a párt legnépszerűbb szlovák nemzetiségű politikusa az igazságügyi tárca éléről a parlamentbe távozott és egy interjúban nyilvánvalóvá tette, hogy távozik a politikából, František Šebej pedig lemondott képviselői tisztségéről.

Irány-Szociáldemokrácia (Smer)

A Smer 1999-es megalakulása óta a szlovákiai politika egyik legstabilabb, domináns pártalakulata. A fennállása óta folyamatosan Robert Fico vezetése alatt működő formáció 2002-től 2006-ig az ellenzékben foglalt helyet, azóta viszont egy másfél éves, 2010 júliusától 2012 áprilisáig tartó időszakot kivéve Szlovákia vezető kormánypártja és csökkenő támogatottsági mutatói, valamint Robert Fico lemondása ellenére is minden bizonnyal releváns szereplő marad a szlovákiai politikában.

A Smer vezető Robert Fico a baloldali SĎĽ fiatal politikusaként kezdte meg politikai karrierjét, azonban a pártban uralkodó erőviszonyokat és az 1998-as koalíciókötést is kritizálta az MKP-val. Fico saját politikai imidzsének egyik alapját adta a beneši dekrétumok sérthetlenségének szorgalmazása.²² A Smer először a populista harmadik utasságra építve igyekezett helyet találni a szlovákiai politikában, később a párt mondanivalója fokozatosan a szociáldemokrácia irányába tolódott el. A párt 2006-ban megnyerte a választásokat és az SNS valamint a HZDS társaságában alakított kormányt. Az együttműködésnek létezett egy kimondottan kisebbségellenes dimenziója is, többek között az első Smer-kormány időszakára tehető a nyelvtörvény szigorítása, a Malina Hedvig-ügy, továbbá Sólyom László határátlépésének megakadályozása is. A botrányok közös nevezője, hogy a nemzetiségi indulatok felkorbácsolásával szolgáltak belpolitikai tőkével a kormánykoalíció pártjai számára.

Az első Smer-kormány utolsó lépése hosszabb távon is nehezíti a pragmatikus szlovák-magyar kapcsolatok kialakítását, ugyanis reakcióként a könnyített magyar honosítási feltételekre a szlovák parlament 2010-ben, utolsó lépésként megszavazta a kettős állampolgárság ellehetetlenítését. Másfél éves ellenzéki ténykedés után a Smer 44,41 százalékos eredménnyel, abszolút többséggel tért vissza a kormányszerepbe. A második Fico-kormány ténykedése alatt mérséklődött a nyílt kisebbségellenes hozzáállás, de Robert Fico továbbra is előszeretettel fogalmazott meg olyan kijelentéseket, melyek a nemzetközi sajtóban is nagy felzúdulást keltettek és jelezték, hogy értelmezésében Szlovákia elsősorban nemzetállam.²³ A Most–Híd és az MKP által szorgalmazott kisebbségi vonzatú ügyekben, melyek elsősorban a nyelvhasználatot és az oktatást érintették, nem történt valós előrelépés.

A Smer a 2016-os választásokon mélyen előzetes várakozásain alul teljesített, a párt parlamenti frakciója 83 főről 49-re esett vissza, ennek következtében a párt koalícióban kormányoz tovább, többek között a Most–Híd partnereként. A Smernek államtitkárai

22 Fico: nem fogunk foglalkozni a Beneš-dekrétumokkal. *Bumm.sk.* 2013. 01. 13. Letöltés helye: bumm.sk; letöltés ideje: 2017. 11. 09.

23 Fico: Szlovákiát a szlovák nemzet számára hoztuk létre. *Mandiner.hu.* 2013. 03. 04. Letöltés helye: mandiner.hu; letöltés ideje: 2017. 11. 09.

révén egyenes ráhatása van az összes miniszteri tárcára, beleértve a névleg a Most–Híd által igazgatott területekre is. A két párt együttműködése a Smer ugyanakkor pragmatikus, jobbra nyílt konfliktusok nélküli és az ellentétek elsősorban szakmai vonzatú kérdésekben nyilvánulnak meg. Az elmúlt időszak nyilvános konfliktusai között tarthatjuk számon az azóta már távozó Lucia Žitňanská igazságügyi miniszter Ficóval való vitáját a Bírói Tanács jelöltjeiről²⁴, valamint a romakérdés megoldására vonatkozó kijelentések kapcsán Robert Kaliňák belügyminiszter és Ravasz Ábel romaügyi kormánybiztos közti konfliktust.²⁵ Érdeemes megjegyezni, hogy a konfliktusok egyike sem a magyar témákhoz kötődik, emellett Robert Fico 2016 óta nem fogalmazott meg nyíltan kisebbségellenes kijelentéseket.

A Smer az MKP-val nem országos, hanem megyei szinten tart kapcsolatot. A két párt gyakorlati alapokon nyugvó együttműködésére korábban több régióban is sor került, beleértve Nagyszombat, Nyitra, vagy Kassa megyét. Az MKP a 2018-as válság során ugyanakkor hangsúlyosan Robert Fico és a kormánykoalíció ellenében foglalt állást, jelezve, hogy a párt számára nem jelent alternatívát a jelenlegi koalíció pártjaival való országos együttműködés – a Smer is beleértve.²⁶

A Smer pozícióinak meggyengülése előrejelzi, hogy a párt támogatottsága a későbbiekben is gyengülni és stagnálni fog, a belső problémákat tovább súlyosbíthatja Robert Fico szimbolikus háttérbe vonulása, ami hatalmi harcoknak adhat teret. A politikai közeg szélsőséges megosztottságát tekintve ugyanakkor valószínűsíthető, hogy a párt fontosabb szerepet tölthet be egy újabb kormánykoalíció kialakításánál is – akár magyar szövetségesekkel.

Szlovák Nemzeti Párt (SNS)

Az SNS Szlovákia egyik meghatározó pártja, mely az elmúlt két évtizedben többé-kevésbé jelentős szerepet játszott a politikában, az utóbbi egy évben támogatottsága nyolc és tizenkét százalék között váltakozik. Az SNS ideológiájának fő motívumai a nacionalizmus, az oroszpartiság és a nyugati struktúrákba való betagozódás elutasítása körül alakultak ki, több szempontból jelenleg is befolyásolják a párt irányultságát. Az SNS ténykedésének két hangsúlyos szakaszát tudjuk megkülönböztetni: az első szakaszban – egy rövid kitérő

24 Az igazságügyi miniszter lemondással fenyegetőzött arra az esetre, ha Monika Jankovskát nevezik ki a tisztségbe, aki egyébként saját államtitkára volt a Smer képviselőjében.

25 A szlovák belügyminiszter több alkalommal is szorgalmazta a roma lakosság elleni különleges fellépést a romatelepek kiugró bűnözési mutatóira hivatkozva, kényelmetlen helyzetbe hozva a saját beosztottjaként ténykedő romaügyi kormánybiztost.

26 MKP: A Fico-kormány maffiaállamot épített ki Szlovákiában. *Magyar Hírlap*. 2013. 03. 07. Letöltés helye: magyarhirlap.hu; letöltés ideje: 2017. 11. 10.

kivételével – Ján Slota (kisebbrészt Anna Belousovová-Malíková) ténykedett a párt fő arcként és az általa megtestesített vulgáris nacionalizmust azonosították a párt mondanivalójával is. Slota örökségét 2012-ben vette át Andrej Danko, aki elődjénél sokkal pragmatikusabb politizálást folytatva fogalmazta újra az SNS alapelveit.

A Szlovák Nemzeti Párt programpontjai az irányváltástól függetlenül továbbra is a szlovák nemzeti érdekek figyelembe vételének fontosságát hangsúlyozzák, a kisebbségellenes szólamokat migránsellenes retorikára cserélve, miközben a magyar kisebbség vonzatában a nyelvtörvény és a többségi nyelvhasználati szabályok betartására vonatkozó követelés jelenti a legfontosabb konfliktusforrást.²⁷ Míg a 2012 előtti SNS szívesen határozta meg magát elsősorban a magyar kisebbséggel, illetve Magyarországgal szemben, a párt kommunikációjában hangsúlyeltolódás figyelhető meg és maga Danko élesen és érzékelhetően mindössze az autonómiatörekvéseket bírálta.²⁸

A Danko-féle SNS pragmatizmusából kifolyólag a párt alapvető elutasíthatósága méréselklődött az utóbbi években, így a 2016-os választások után a korábbiaknál szélesebb körű koalícióra nyílt lehetősége, az SNS mind a Smeről, mind a jelenlegi ellenzék pártjaitól kapott kormányalakítási ajánlatot. Az SaS és az Egyszerű Emberek felkérése²⁹ ellenére Danko végül a stabilabbnak és megbízhatóbbnak vélt lehetőséget választotta: a Smerrel, a Most–Híddal és a Hálóval alakított kormányt, miközben a Híddal kapcsolatos aggályait egyedül az esetleges autonómiakérdésre szorította vissza.

Az SNS és a Most–Híd koalíción belüli együttműködése a kezdeti aggályok ellenére az első szakaszban harmonikusan alakult. Andrej Danko és Bugár Béla különösen jó személyes viszonyba kerültek egymással, egyes hírekben Danko egyenesen Bugár mentoráltjaként tűnt fel parlamenti elnöki tisztségében.³⁰

A koalíció kormányzásának második szakaszában a látszólagos harmónia megbomlott, a két párt több alkalommal is konfliktusba került egymással, legtöbb esetben azonban nem közvetlenül az etnikai vonzatú témák kapcsán. Az SNS oktatási minisztere Peter Krajňák államtitkár hatásköreit korlátozta egy önkényes módosítás után,³¹ a nemzeti párt emellett Lucia Žitňanská igazságügyi miniszterrel is több alkalommal konfliktusba került, többek között a droghasználat dekriminalizációja, vagy az *Iztambuli egyezmény* kapcsán.

27 Az SNS 2016-os választási programja. Letöltés helye: issuu.com; letöltés ideje: 2017. 11. 08.

28 A. Danko: SMK by mala riešiť skutočné problémy občanov a nie autonómiu. *teraz.sk*. 2014. 06. 16. Letöltés helye: teraz.sk; letöltés ideje: 2017. 11. 07.

29 Sulík és Bugár készen állnak Danko összes kérdésére. *Bumm.sk*. 2016. 03. 08. Letöltés helye: www.bumm.sk; letöltés ideje: 2017. 11. 07.

30 Danko ďakoval Bohu, že spoznal Bugára. *Aktuality.sk*. 2016. 04. 22. Letöltés helye: aktuality.sk; letöltés ideje: 2017. 11. 10.

31 Krajňák: nálam marad a nemzetiségi oktatás. *Új Szó*. 2018. 01. 04. Letöltés helye: ujso.com; letöltés ideje: 2018. 01. 10.

Ondrejcsák Róbert, a Most–Híd védelmi államtitkára és az SNS politikusai szintén több konfliktusba keveredtek, melynek háttérében a tárca közbeszerzései és az ország nyugati, illetve keleti irányultságára vonatkozó kérdések álltak.

A sokasodó konfliktusok ellenére elképzelhető, hogy az SNS és a Most–Híd pragmatikus együttműködése hosszabb távon is fenntartható marad, különösen azért, mert Lucia Žitňanská marginalizálódása és az oktatási tárca Most–Híddal tartozó kompetenciáinak leszűkítése a potenciális konfliktusforrásokat is csökkentheti. Az SNS és az MKP között a kapcsolatfelvétel és a kommunikáció is a minimálisra szorítkozik, tekintettel arra, hogy a két párt régiós szinten sincs egymással helyi szövetségben (ellentétben a Most–Híddal és az SNS-szel, mely többek között Nyitra megyében indult közös listán). Emellett az MKP az SNS ellenében is előszeretettel határozza meg saját politikai irányvonalát.

Egyszerű Emberek (OLANO)

Az Egyszerű Emberek 2011-től ténykedik önálló pártként, a csoportosulás négy tagja először 2010-ben, a liberális Szabadság és Szolidaritás listáján jutott be a parlamentbe egy közös platformot képviselve. Az Egyszerű Emberek jelenleg 19 képviselővel rendelkezik a törvényhozásban, ezáltal is az egyik legnagyobb ellenzéki pártnak számít, támogatottsága 11–12 százalék körül mozog.³² Az Igor Matovič vezette tömörülés sajátos szerkezetben működik: 2016 decemberében mindössze tizenhárom hivatalos tagja volt, miközben az egyes választásokon az országos listás helyek jobbára régiós vonalon ténykedő aktivistákkal kerültek feltöltésre, akik csak gyengén kötődtek a párthoz. A stratégia következtében az Egyszerű Emberek frakciói hagyományosan egyes, nem koherens nézetekkel bíró politikusokat vonultatnak fel mind régiós, mind országos szinten. A párt jelöltjeinek közös nevezője a civil aktivizmus, miközben vezető személyiségeik előszeretettel vegyítik az aktivistalét és a politikusi cselekvések elemeit. A párt vezetése Igor Matovič kezében összpontosult, az utóbbi időszakban azonban a megosztó személyiségként ismert pártelnök a háttérbe vonult, és Veronika Remišová polgári aktivista vált a párt fő arcává.

A szlovák etnikai pártok közül az Egyszerű Emberek képviselői ténykedése a leglátványosabb a magyar nemzetiségű lakosság számára, elsősorban Igor Matovič pártelnöknek köszönhetően, aki egyszemélyben kritizálja a Híd nemzetiségi politikáját és lebegtetni az

32 Prieskum: Pád SNS sa zastavil, Kotleba stále klesá, Progresívne Slovensko začína s 1,9 percenta. *Denník N*. 2018. 01. 18. Letöltés helye: dennikn.sk; letöltés ideje: 2018. 03. 10.

MKP-val való együttműködést.³³ Matovič személyes jellegű konfliktusai Bugár Bélával a gyakorlatban is visszahatottak: a párt nevében terjesztettek az MKP-ra való szavazásra buzdító röplapokat, miközben maga az Egyszerű Emberek a parlamenti tevékenysége alapján nem számít kimondottan kisebbségbarátnak.

A párt számára az MKP-val való szorosabb szövetség pártstratégiai érdekeket szolgálhat, különös tekintettel arra, hogy a formáció támogatottsága jelenleg stagnál, az országban uralkodó politikai krízis ellenére is. Az együttműködés gyakorlati vetületeiről először Igor Matovič beszélt 2017 novemberében a megyei választások után, dicsérőleg utalva arra, hogy az MKP törölte országos választási listájáról Halász Bélát, aki a párttal nem konzultálva óriásplakáton kampányolt a területi autonómiáért.³⁴ Konkrét lépésekre és egyeztetésre ugyanakkor hónapokig nem került sor a nagyszombat megyei együttműködés megszervezésén kívül, melyre Jozef Viskupič, az Egyszerű Emberek megyefőnöke és Berényi József alispán, illetve az MKP-frakció között született meg. A 2018-as szlovákiai politikai válság az MKP és a Matovič-párt közti egyeztetéseknek is új lendületet adott, ugyanis várhatóan rendszeres fórumokat tart egymással a jövőben az SaS, az Egyszerű Emberek, valamint az MKP – ami megnyithatja a teret a gyakorlati, rendszerezett együttműködésre is.³⁵

Az MKP-val párhuzamosan formálódik az Egyszerű Emberek és a Most–Híd kapcsolata is, különösen Igor Matovič és Bugár Béla személyes konfliktusainak fényében.³⁶ A két politikus több alkalommal is összeütközésbe került egymással, ugyanakkor érdemes tudatosítani, hogy a Most–Híddal szemben más politikai szereplő nem fogalmazott meg fenntartásokat és az Egyszerű Emberek korábban több alkalommal is élt koalíciós ajánlattal a párt felé.

A politikai formáció programja nem foglalkozik az etnikai kisebbségek kérdésével, frakciójának pedig Grendel Gábor személyében van egy magyar nemzetiségű képviselője – aki a NOVA törpepárt tagja és hangsúlyosan nem képvisel etnikai témákat. Ján Marosz felesége, a magyar nemzetiségű Marosz Diána ugyanakkor kimondottan aktív szereplője a blogoszférának és rendszeresen írásokat közöl a magyar-szlovák kapcsolatokról és viszonyokról, ismert véleményformálónak számít.

33 A kde máte splnomocnenca vlády pre národnostné menšiny? Most-Híd reaguje na tieňovú vládu matovičovcov. Parlamentne listy. 2017. 11. 02. Letöltés helye: www.parlamentnelisty.sk; letöltés ideje: 2018. 03. 10.; Matovič nevyučuje koalíciu s SMK, nadšený tým je v opozícii zatiaľ len on sám. *Denník N*. 2017. 11. 20. Letöltés helye: dennikn.sk; letöltés ideje: 2018. 01. 10.

34 Matovič: itt az idő kezét nyújtani az MKP-nak. *Új Szó*. 2017. 11. 18. Letöltés helye: ujso.com; letöltés ideje: 2018. 01. 10.

35 Az SaS, az OLaNO, a KDH és az MKP alkothatná a jövőbeni kormány alapját. *Új Szó*. 2018. 04. 13. Letöltés helye: ujso.com; letöltés ideje: 2018. 04. 15.

36 Bugár: Matovič pre mňa fakticky neexistuje, nedá sa s ním dohodnúť. *HN*. 2016. 11. 13. Letöltés helye: hnonline.sk; letöltés ideje: 2017. 11. 10.; Matovič: A magyarok inkább szavazzanak az MKP-ra. *Paraméter*. 2016. 03. 01. Letöltés helye: parameter.sk; letöltés ideje: 2017. 11. 10.

Szabadság és Szolidaritás (SaS)

A liberális illetve libertáriánus gyökerekkel rendelkező, egyre populistább szólamokat hangoztató Szabadság és Szolidaritás jelenleg az Egyszerű Emberekkel karöltve az ellenzék egyik vezető pártja. Támogatottsága 13 százalék környékén mozog. A pártot 2009-ben alapították és jelenleg 21 képviselővel rendelkezik a szlovák törvényhozásban. Elnöke Richard Sulík, aki jelenleg európai parlamenti képviselőként ténykedik – a párt parlamenti tevékenységét Natália Blahová irányítja frakcióvezetőként. Az SaS az utóbbi években több szakaszban hangsúlyosabb profilváltáson esett át, melynek következtében a pártból Sulík belső ellenzékének tagjai (Jozef Kollár) és a tőle ideológiailag eltávolodó klasszikus liberális vezető politikusok (Martin Poliačik) egyaránt távoztak.

Az elsősorban kisebbségi és hatékonyabb államot követelő SaS a nemzetiségi kérdéskört tekintve fennállása során nem fogalmazott meg nyílt célkitűzéseket. Érintőlegesen magyar vonatúnak tekinthetjük az SaS megerendszer átalakítására vonatkozó elméleti elképzeléseit, melyek nem jutottak el a megvalósulás fázisába. Említésre méltó fejlemény, hogy 2010-ben a bizonytalan támogatottságú párt és a hasonlóképp bizonytalan helyzetben található Most–Híd még a választási koalíciót fontolgatta, mely azonban a kölcsönös bizalmatlanság miatt nem valósult meg.³⁷ A két párt a választások után a Radičová-kormány keretén belül politizált együtt, amely az SaS következetes eurómentőővvel kapcsolatos elutasító álláspontja miatt bukott el. Az SaS hangsúlyeltolódása miatt azóta tovább fokozódott a Most–Híd és a Szabadság és Szolidaritás közti bizalmatlanság.³⁸

A párt része annak az ellenzéki kerekasztalnak, melyet a Smer-kormány alternatívájaként állított fel az SaS, az Egyszerű Emberek, a KDH, valamint az MKP, viszont tekintve, hogy az SaS 2010-ben jelent meg a parlamentben – mikor az MKP kiesett a törvényhozásból – a két párt kapcsolata szórványos. A párt és az MKP választási koalíciójának ötlete felmerült a 2016-os parlamenti választások előtt, de konkrét egyeztetésekre nem került sor.³⁹ Jelen időpontig a 2015-ös egyeztetések jelzik az egyetlen olyan konkrét fejleményt, amely az MKP részéről indult egy etnikai határokon felülálló koalíció kialakítására.

37 Nem köt választási koalíciót a Híd és a SaS. *Népszava*. 2010. 01. 26. Letöltés helye: nepszava.hu; letöltés ideje: 2017. 11. 07.

38 Bugár Béla: Sulík szerint a jobboldal. *Most–Híd weboldal, blogbejegyzés*, 2018. 02. 05. Letöltés helye: most-hid.sk; letöltés ideje: 2018. 03. 10.

39 Bitka o SMK. Jej podporu chce Most–Híd, ale aj sulíkovci. *Hospodárske noviny*. 2017. 02. 16. Letöltés helye: hnonline.sk; letöltés ideje: 2017. 11. 10.; MKP–SaS koalíció alakulhat. *Új Szó*. 2015. 08. 17. Letöltés helye: ujszo.com; letöltés ideje: 2017. 11. 07.; Csőd lenne az MKP–SaS koalíció. *Új Szó*. 2015. 08. 17. Letöltés helye: ujszo.com; letöltés ideje: 2017. 11. 07.

Az SaS politikai programja kisebbségi vonzatú ügyekkel nem foglalkozik, a pártnak a múltban egy magyar nemzetiségű képviselője akadt Somogyi Szilárd személyében, aki 2010-ben az országos listáról jutott be a parlamentbe, később azonban nézetkülönbségek miatt távozott a pártból. Somogyi 2016-ban az MKP országos listáján tűnt fel a Mi Magyarunk Mozgalom színeiben, de csak szimbolikus támogatottságot szerzett és kivülállóságából adódóan összekötő kapocsként sem szolgál a pártok között.

Család Vagyunk (Sme Rodina)

Boris Kollár vállalkozó és médiahiresség pártja 2016-tól ténykedik a szlovák parlamentben, ellenzéki szerepkörben. A Család Vagyunk egyszereplős pártként létezik a köztudatban, a párt támogatottsági mutatói a politikai turbulenciák ellenére viszonylag stabilak és meghaladják az öt százalékos, parlamentbe jutáshoz szükséges küszöböt.

Kollár neve röviden felmerült a 2016-os parlamenti választások után, egy esetleges ellenzéki alternatíva résztvevőjeként, a vállalkozó azonban elutasította a vonatkozó felkéréseket és kijelentette, ellenzékben szeretne politizálni. A pártból 2016 nyarán három képviselőt is kizártak, akik később a kormányoldal közelében tűntek fel, eközben Kollár személyes jelleű botrányaival került a figyelem középpontjába, miközben a párt támogatottsági mutatóit a személyes turbulenciák nem befolyásolták.⁴⁰

Boris Kollár személyesen a nemzetiségi, magyar közösséget érintő témákban nem foglalt állást, a párt hivatalos programjában viszont hangsúlyozottan megjelenik a migrációellenesség, a korrupció elleni radikális fellépés követelése, vagy a megyék megszüntetésének lehetősége. A Család Vagyunk politikai mondanivalója az elitellenesség köré csoportosul, ennek következtében nehezen feltételezhető, hogy a párt képes a módszeres együttműködésre a magyarokat képviselő politikai pártokkal – elsődlegesen a politikai rendszerellenesség és csak másodsorban az etnikum jelentette akadályok miatt.

Mi Szlovákiánk Néppárt (LSNS)

A Mi Szlovákiánk Néppárt szélsőjobboldali, ellenzéki párt, mely 2010-től ténykedik. Elnöke Marian Kotleba, a párt hangsúlyos elitellenességéről és zsidó-, roma-, migráns-,

40 Három képviselőjétől is megszabadult Boris Kollár pártja. *Felvidék ma*. 2016. 06. 08. Letöltés helye: felvidek.ma; letöltés ideje: 2017. 11. 10.; Fico hírhedt pedofilnak nevezte Kollárt. *Új Szó*. 2017. 12. 16. Letöltés helye: ujszo.com; letöltés ideje: 2018. 01. 07

valamint kisebbségellenes nézeteiről is ismert, tizennégy képviselővel rendelkezik a törvényhozásban. A párt támogatottsága az aktuális közvélemény-kutatások szerint stabilan eléri a parlamentbe jutáshoz szükséges küszöböt, koalíciós lehetőségei és hajlandósága viszont minimális.

Marian Kotleba politikai-közéleti karrierjének kezdetén magyarellenes akcióiról is elhíresült, ezek közé tartozik többek között az a rozsnyói újfasiszta tüntetés, mely a helyi Kossuth-szobor eltávolításának ígéretével végződött.⁴¹ A kisebb mozgalmakból kialakuló Mi Szlovákiánk Néppárt mondanivalója az elmúlt időszakban szintén megváltozott, a Kotleba-féle mozgalom célkeresztjébe előbb zsidók, majd a roma közösségek, később pedig a migránsok kerültek. Ennek függvényében a Most–Hídnak, illetve az MKP-nak címzett szimbolikus kijelentések is elmaradtak; miközben az LSNS helyi képviselők a rendszerellenesség címén lassan megvetik a lábukat a magyarok lakta régiókban is, bár támogatottságuk még messze nem tömeges.⁴²

Tekintve a párt rendszerellenességét és alapvető izolációját a szlovákiai politikai közegeben egyértelműen kijelenthető, hogy sem a politikai program, sem pedig a gyakorlati együttműködés terén nem tekinti azt partnernek egyetlen más formáció sem – beleértve az MKP-t és a Most–Hídat.

Kereszténydemokrata Mozgalom (KDH)

Az 1990-es alapítású Kereszténydemokrata Mozgalom az egyik legrégebbi szlovákiai pártnak számít, mely 2016-tól fennállása során először nem tagja a parlamentnek, ugyanakkor a felmérések szerint támogatottsága stabil és meghaladja a parlamenti küszöbértéket. A párt mind hagyományai, mind pedig társadalmi pozíciója alapján releváns szereplőnek számít a szlovákiai politikai színtéren, a jobboldali politikai blokk oszlopos tagjának számít.

A meglehetősen instabil szlovák pártrendszerben anomáliának számító KDH több alkalommal is átesett a vezetőváltáson, a párt elnökének a 2016-os választási kudarc után Alojz Hlinát választották meg. Hlina sajátos szereplője a szlovákiai politikának: vállalkozói gyökerekkel bír, politikai pályafutását az Egyszerű Emberek soraiban kezdte, viszont hamar összekülönbözött Igor Matovičcsal, kilépett a pártból, egy év elteltével pedig belépett a KDH-ba. Hlina politikusként számtalan látványos figyelemfelkeltő akciójával hívta fel

41 Ledöntének Kossuth Lajos rozsnyói szobrát. *Új Szó*. 2005. 06. 06. Letöltés helye: ujszo.com; letöltés ideje: 2017. 11. 10.

42 Magyarokat is vonz Kotleba. *Új Szó*. 2017. 10. 31. Letöltés helye: ujszo.com; letöltés ideje: 2017. 11. 10.

magára a figyelmet, melyek az SNS és a nacionalisták bírálata mellett érintették a magyar közösséget is: többek között tutajjal úszott le a Vág folyón, hogy Komáromban fejezze be az útját és megkoszorúzza Cirill és Metód szobrát⁴³, látványosan tiltakozott egy brüsszeli, az Európa Tanácsban található Nagy-Magyarországot ábrázoló szőnyeg ellen⁴⁴ és fehér lovon szándékozott bevonulni Budapestre Trianon évfordulóján.⁴⁵ A KDH elnökeként jóval kevesebb látványos performansz fűződik a nevéhez, viszont döntő hatása van a párt stratégiájának alakítására – többek között arra is, hogy a kereszténydemokraták milyen módon kívánnak részt venni egy jövőbeni kormánykoalícióban, vagy ellenzéki együttműködésben.

A KDH parlamenten kívül töltött időszakában mérsékelten, de határozottan bírálta a kormánykoalíció munkáját, a Most–Hídtól konkrétan egy nyílt levélben a Nemzeti Emlékezet Hivatalával kapcsolatban tervezett változások visszavonását kérve⁴⁶, de az etnikai vonzatú kritikától a párt tartózkodott. Aktívabbak voltak a kereszténydemokraták ugyanakkor a formálódó ellenzéki együttműködés kapcsán, Alojz Hlina pedig a kapcsolódó találkozókön megkérdőjelezte az MKP országhoz való lojalitását⁴⁷, felelevenítve ezzel egy régi, gyakran alkalmazott nacionalista panelt. A KDH betagozódását az ellenzéki blokkba a szlovák pártokkal való, jobbára személyes jellegű konfliktusok is nehezítik – de nem feltétlenül lehetetlenítik el. A jelenlegi körülmények között nem tudni, hogy egy új parlamenti ciklus idején a KDH vonzóbbnak tart-e egy esetleges ellenzéki együttműködést, mint a kormánypártok esetleges kiegészítését a parlamentben.

A magyar–magyar kiegyezés esélyei

Tekintve, hogy a szlovákiai magyar közösség politikai mozgásterét erősen behatárolja az érdekképviselő gyakorlati ereje, a magyar választókat megszólító pártok programjai pedig a leginkább egymással kompatibilisek, adódik a felvetés, miért nem számít egymást természetes szövetségének a Most–Híd, illetve az MKP.

43 Alojz Hlina Komáromban – percről percre. *Új Szó*. 2010. 05. 21. Letöltés helye: ujszo.com; letöltés ideje: 2017. 11. 07.

44 „Az öreg szőnyegeknek a pincében van a helyük” – interjú a férfival, aki letakarta a magyar szőnyeget. *Origo.hu*. 2011. 01. 31. Letöltés helye: www.origo.hu; letöltés ideje: 2017. 11. 07.

45 Budapestre lovagol Slotáék bírálója. *Népszava*. 2010. 05. 21. Letöltés helye: nepszava.hu; letöltés ideje: 2017. 11. 07.

46 Bugár reaguje na otvorený list od Hlinu, snahu riešiť problém označil za politický marketing. *Webnoviny.sk*. 2017. 06. 14. Letöltés helye: webnoviny.sk; letöltés ideje: 2017. 11. 08.

47 Hlina: vívódunk, lojális-e az MKP. *Új Szó*. 2017. 05. 27. Letöltés helye: ujszo.com; letöltés ideje: 2017. 11. 10.

A két párt közötti konfliktus elsősorban személyes, nem ideológiai jellegű okokra vezethető vissza. A Most–Híd és az MKP a 2009-es szakadást követően évekig nem kommunikált egymással, először 2012-ben a Szlovákiai magyar alapidokumentum kapcsán egyeztettek.⁴⁸ A későbbiekben mind a megyei, mind az országos választások kapcsán felmerült a gyakorlati együttműködés lehetősége, azonban a vonatkozó, jobbra nem formális tárgyalások kivétel nélkül kudarcba fulladtak, ami a személyes konfliktusok mellett a kölcsönös bizalmatlanságnak és az előnytelennek vélt megállapodásoknak is betudható. Az országos szinten népszerűbb, szlovák választókra is támaszkodó, monopóliumhelyzetet élvező Most–Híd számára kockázatot rejt egy közös országos listában az erőviszonyok átrendeződése, míg az MKP hasonló okokból óvatos egy régiós és helyi jellegű együttműködéstől. A 2018-as év elején kiderült, hogy a helyhatósági választások kapcsán nem kerül sor szoros kooperációra a két párt között.⁴⁹

A 2018-as szlovákiai politikai válság a két pártot nem közelebb hozta, hanem eltávolította egymástól. A Fico-kormány erejének megroppanása és az ellenzéki tárgyalások intenzitásának növekedése azt eredményezte, hogy a Most–Híd a kormány szerep megtartása érdekében ismételten elhatárolta magát az előrehozott választások és az egyezkedés lehetőségétől. Eközben az MKP a szlovák ellenzékkel folytatott, felélénkülő tárgyalások miatt a koalíciós lehetőségeinek kiszélesedését látja és ennek következtében nem a Híddal megkötött esetleges koalíció jelenti számára a parlamentbe jutás egyedüli alternatíváját.

Párt	Koalíciós potenciál		Témák összeegyeztethetősége	
	Most–Híd	MKP	Most–Híd	MKP
Smer	++	0	-	-
SNS	+	--	--	--
SaS	+	+	+	+
OLANO	0	++	+	+
Család vagyunk	0	0	--	-
ESNS	--	--	--	--
KDH	+	-	+	+
MKP	0	x	+	x
Híd	x	0	x	+

2. táblázat: A magyar választók pártjainak koalíciós potenciálja (kompatibilitás jelölése: -- nagyon alacsony; - alacsony; 0 gyenge; + magas; ++ nagyon magas; x nem alkalmazható)

48 Aláírták a Szlovákiai Magyarok Alapidokumentumát. *Mandiner*. 2010. 05. 21. Letöltés helye: mandiner.hu; letöltés ideje: 2017. 11. 07.

49 Híd: az MKP nem kiemelt partner. *Új Szó*. 2018. 02. 17. Letöltés helye: ujszo.com; letöltés ideje: 2018. 02. 10.

Konklúzió – létezik szlovákiai magyar mozgástér?

A tanulmány felvállalt célja a szlovákiai magyar politikai érdekképviselő mozgóterének összegzése. Mindehhez a történelmi kitekintőt követően feltérképeztük a szlovák pártok aktuális állapotát, különös tekintettel viszonyulásukra a magyar vonzatú témákhoz és a magyar érintettségű politikai pártokhoz. Mint az az összegzésből kiviláglik, a szlovákiai politika jóval kevésbé értékelvű és sokkal inkább pragmatikus, mint egy évtizede volt. A politikai székértáborok felbomlásával növekszik az esély a gyakorlati koalíciók létrehozására – egy hasonló paktum a feltétele a jelenlegi környezetben már nem az ideológiai akadályok meghaladása, hanem a kézzelfogható, mandátumokra átfordítható politikai jelenlét. Az értékalapú politizálást felváltotta az érdekalapú politika, emellett a magyar etnikai vonzatú témák a gyakorlatban is sokkal kevésbé érzékelhetőek a közbeszédben, mint akár egy évtizeddel korábban.

A legkomolyabb különbség a két, magyar választókat megszólító politikai párt között az eltérő parlamenti pozíciójukból adódik. A Most–Híd a mandátumainak köszönhetően komoly koalíciós és érdekérvényesítési lehetőségekkel rendelkezik, az MKP pedig a parlamenti jelenlét hiánya miatt kénytelen külső fórumokon pótolni az érdekképviselői tevékenységet, az ellenzékre vagy a sajtóra támaszkodva. Pusztán ideológiai korlátai viszont nincsenek a párt szerepvállalásának, vagy önerőből szűkíti lehetőségeit (a Smer és az SNS bírálatával), vagy az előítéleteknek köszönhetően ódzkodnak az MKP-val való rendszerszintű együttműködéstől (KDH). A Híd esetében megállapítható, hogy a személyes dimenziójú konfliktusok ellenére (Egyszerű Emberek) pragmatikusan kezeli mind a kormányoldal, mind pedig az ellenzék – széleskörű koalíciós potenciállal bír.

Egy, a szlovákiaihoz hasonló megosztott és gyakorlatias környezetben a magyar közösség szempontjából hatványozottan értékelődik fel a parlamenti képviselő erőssége. Mivel azonban a Híd pozíciói gyengülnek, az MKP pedig stabilan a parlamentbe jutáshoz szükséges küszöb alatt áll, nagy a veszélye annak, hogy a következő választásokon a szlovákiai magyar politikai mozgástér nem bővülni fog, hanem tovább szűkül.